

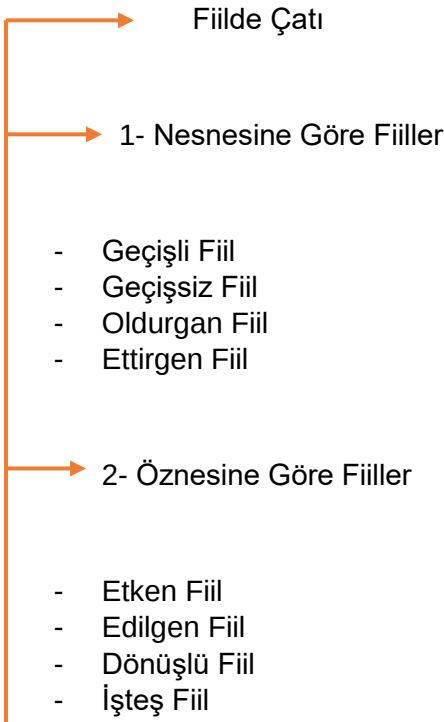

TÜRKÇE

Fiilde Çatı

FİİLDE ÇATI

- Yüklemler fiil olan cümlelerde yüklem özne ve nesne ile olan ilişkisine fiilde çatı adı verilir.
- Yüklemler isim olan cümlelerde çatı aranmaz.

❖ 1- NESNESİNE GÖRE FİİLLER

Geçişli Fiil

- Nesne alabilen fiillerdir.
- Geçişli fiiller “neyi, kimi, ne” sorularına cevap verir.

Örnek: Akşama kadar eşya topladık.

Geçişsiz Fiil

- Nesne almayan fiillerdir.
- Geçişsiz fiillerde nesne olmadığı için “neyi, kimi ve ne” sorularının cevabı yoktur.

Örnek: İki saat boyunca ağladı.

NOT: Geçişli fiil ile geçişsiz fiili ayırt etmek için yüklemden önce “onu” kelimesini getir. Eğer mantıklı oluyorsa fiil geçişlidir. Mantıksız oluyorsa fiil geçişsizdir.

Oldurgan Fiil

- Geçişsiz bir fiilin “-r, -t, -tır” eklerinden birini almasıyla geçişli hale getirilmesine denir.
- Oldurgan fiillerde eylem yalnızca özne tarafından gerçekleştirilir.

Uyarı: Bu işlem için önce fiilin köküne bakmalısın. Fiil kökü geçişsiz olmalı ve geçişli olması için “-r, -t, -tır” eklerini alıp geçişli hale gelmelidir.

Örnek:

- Palyaço hepimizi güldürdü
- Annem güzel yemekler pişirdi.
- Bebeği gereksiz yere ağlattı.

✚ Ettirgen Fiil

- Geçişli bir fiilin kök veya gövdesine “-r,-t,-dır” eklerinden bir getirilerek bu eylemlerin geçişlilik derecesi artırılır. Buna ettirgen fiil denir.

Örnek:

- Evini sarıya boyattı.

⇒ Yüklemin “boyat-” eylemidir. “boya-” fiili geçişli fiildir. “-t” ekiyle türetilmiştir ve eylemin geçişlilik derecesi artmıştır.

✚ Edilgen Fiil

- Yüklemin bildirdiği işin kimin tarafından yapıldığının belli olmadığı ya da söylenmediği eylemlerdir.
- Bir fiilin edilgen olması için “-(n), -(ı)” çatı eklerinden uygun olan ekler kullanılır.
- Edilgen çatılı fiillerin öznesi sözde öznedir.
- Her edilgen fiil nesnesine göre geçişsizdir; ancak geçişsiz her fiil edilgen değildir.

Örnek:

- Yol, sabah ulaşımına açıldı.
- Derste çok güzel hikayeler okundu.

❖ 2- ÖZNESİNE GÖRE FİİLLER

✚ Etken Fiil

- Yüklemin bildirdiği işin , özne tarafından bizzat gerçekleştirildiği fiillere denir.
- Etken eylemlerin yüklem olduğu cümlelerde özne gerçek ya da gizli özne durumundadır.

Örnek:

- Aydın’a üç gün sonra gideceğim.
- Gülsüm tatilini Korkuteli’nde geçirecek.

✚ Dönüşlü Fiil

- Yüklemin bildirdiği işi yapanın yani öznenin, aynı zamanda yaptığı işten etkilenen olduğu fiillerdir.
- Dönüşlü eylemler “-(n), -(ı)” ekleri ile türetilir.
- Dönüşlü eylemlerin yüklem olduğu cümlelerde özne, gerçek öznedir. Aynı zamanda yapılan işten de etkilenir.

Örnek:

- Yaşlı kadın sabaha kadar dövündü.
- Babam işe gitmek için evden ayrıldı.

İşteş Fiil

- Yüklemin bildirdiği işin, birden çok varlık tarafından birlikte ya da karşılıklı yapıldığını anlatan eylemlerdir.
- Bu fiiller “-()ş” işteşlik eki alır.

Örnek:

- Onunla okul kantininde tanıştık.
- Durduk yere dövüşmüşler.

- İsim soylu sözcüklerden “-laş(-leş)” ekiyle türeyen eylemler de işteşlik bildirebilir.

Örnek:

- Anneannesiyle uzun uzun dertleşti.
- Yıllardır mektuplaşıyoruz.

- Bazı fiiller doğrudan “-()ş” işteşlik eki almadığı halde kalıplaşarak birden fazla kişi tarafından yapılma anlamı kazandığı için işteş olarak kabul edilir.

Örnek:

- Kavgalı öğrenciler barıştı.
- Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur.